

SAŽETAK PRESUDE

WILLEMS I GORJON PROTIV BELGIJE PRESUDA VIJEĆA OD 21. RUJNA 2021. ZAHTJEV BR. 74209/16, 75662/16, 19431/19 I 19653/19

Odbijanje zahtjeva za obnovu postupka podnesenog temeljem jednostrane izjave tužene države kojom je jasno potvrdila povredu Konvencije predstavlja izvanrednu okolnost koja opravdava vraćanje zahtjeva na listu predmeta ESLJP-a

ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva osuđeni su presudama kaznenog suda radi počinjenja više kaznenih djela. Protiv tih presuda podnositelji su podnijeli revizije Kasacijskom sudu, no taj sud je odlukom od 1. lipnja 2016. odbacio njihove revizije jer odvjetnik koji ih je potpisao nije naznačio da raspolaže potvrdom o osposobljavanju potrebnom za podnošenje tog pravnog lijeka. Odredbe članka 425. stavka 1. točke 2. belgijskog Zakona o kaznenom postupku nisu propisivale da spisi trebaju sadržavati dokaz da odvjetnik posjeduje potrebnu potvrdu o osposobljenosti za podnošenje revizije. Ni internetska stranica Kasacijskog suda ni propisi o izobrazbi nisu sadržavali informacije o takvom zahtjevu. Osim toga, kada je njihov odvjetnik podnio reviziju – deset dana nakon stupanja na snagu izmjena članka 425. stavka 1. točke 2. Zakona o kaznenom postupku – i tijekom naredna dva mjeseca, nije donesena nikakva druga odluka koja bi podnositeljima omogućila da predvide da moraju naznačiti da njihov odvjetnik posjeduje ovu potvrdu. Na internetskoj stranici Kasacijskog suda objašnjeno je da se popis odvjetnika koji posjeduju relevantnu potvrdu može vidjeti na odgovarajućim internetskim stranicama odvjetničkih komora, te je sadržavao poveznicu na te internetske stranice.

U prvom zahtjevu ESLJP-u podnositelji su tvrdili da je odbacivanje njihovih revizija protiv presuda kojima su osuđeni u kaznenom postupku bilo pretjerano formalističko i da im je time uskraćeno pravo na pristup Kasacijskom sudu, što je u suprotnosti s pravom na pošteno suđenje koje jamči čl. 6. Konvencije. U jednostranoj izjavi¹ od 5. rujna 2017., belgijska Vlada je

¹ Jednostrano priznanje povrede uređeno je člankom 62.A Poslovnika ESLJP-a koji glasi:

1. (a) Kada podnositelj zahtjeva odbije prijedlog za postizanje prijateljskog rješenja u skladu s pravilom 62., ugovorna stranka na koju se odnosi zahtjev može podnijeti zahtjev Sudu za brisanje zahtjeva s liste predmeta Suda, u skladu s člankom 37. stavkom 1. Konvencije.
 - (b) Takvom zahtjevu mora priložiti jednostranu izjavu tužene države kojom jasno potvrđuje povredu Konvencije u podnositeljevom slučaju te kojom se obvezuje osigurati odgovarajuće obeštećenje i, ako je potrebno, poduzeti potrebne korektivne mjere.
 - (c) Izjava iz članka 1 (b) ovog pravila se podnosi u javnom i kontradiktornom postupku vođenom odvojeno od, i uz poštovanje povjerljivosti postupka prijateljskog rješenja spora, sukladno članku 39. stavku 2. Konvencije i pravilu 62. stavku 2.
2. Kada posebne okolnosti to opravdavaju, zahtjev i priložena izjava mogu biti podneseni Sudu čak i da se nije prethodno pokušalo postići prijateljsko rješenje spora.

priznala da odluka Kasacijskog suda o odbačaju revizije podnositelja zahtjeva nije u skladu s poštovanjem njihovog prava na pristup sudu. Također se obvezala isplatiti svakom podnositelju zahtjeva iznos od 8.000 EUR na ime nematerijalne štete te troškova postupka. ESLJP je odlukom od 13. ožujka 2018. primio na znanje Vladinu izjavu, naznačujući da može vratiti zahtjeve na listu predmeta ako Vlada ne ispuni uvjete svoje izjave o jednostranom priznanju povrede.

Pozivajući se na odluku ESLJP-a o brisanju zahtjeva s liste predmeta temeljem jednostrane izjave Vlade, podnositelji zahtjeva su podnijeli zahtjeve za obnovu kaznenog postupka, no Kasacijski sud je 7. studenoga 2018. utvrdio da su oni bespredmetni i da nije potrebno dopustiti obnovu postupka. Kasacijski sud je također smatrao da činjenica da se od odvjetnika traži da dokaže da je ovlašten zastupati pred tim sudom ne predstavlja problem u smislu prava na pristup sudu. Stoga je smatrao da je njegova odluka od 1. lipnja 2016. o odbačaju revizije bila u skladu sa zahtjevima Konvencije.

PRIGOVORI

Pozivajući se na pravo na pošteno suđenje zajamčeno čl. 6. stavkom 1 Konvencije podnositelji zahtjeva prigovorili su da im je presuda Kasacijskog suda od 7. studenoga 2018. onemogućila obnovu kaznenog postupka i time ih lišila prava na pristup sudu. Ujedno su od ESLJP-a zatražili da se njihov zahtjev koji se ticao odluke Kasacijskog suda od 1. lipnja 2016. vrati na listu predmeta.

OCJENA ESLJP-a

Članak 37. stavak 1

ESLJP je 28. svibnja 2019. udovoljio zahtjevu podnositelja i na listu sudskih predmeta vratio njihov zahtjev u kojem su tvrdili da im je odlukom Kasacijskog suda od 1. lipnja 2016. o odbačaju revizije povrijeđeno pravo na pristup sudu. Naveo je da ovaj predmet otvara pitanje učinaka jednostrane izjave Vlade o priznanju povrede Konvencije i odluke ESLJP-a kojom se ta izjava prima na znanje. Jednostranu izjavu dala je belgijska Vlada, ali je njezina provedba djelomično ovisila o odluci koju je trebalo donijeti tijelo sudbene vlasti, u ovom slučaju Kasacijski sud. Taj sud odlučio je da ga ne obvezuje Vladina jednostrana izjava o priznanju povrede niti odluka ESLJP-a kojom ju formalno prima na znanje. Naime, Kasacijski sud je smatrao da odluka ESLJP-a od 13. ožujka 2018. o brisanju zahtjeva s liste predmeta nema obvezujući učinak te da “načelo diobe vlasti podrazumijeva da pravosuđe nije vezano niti

3. Ako je Sud uvjeren da je izjava dovoljna osnova za utvrđenje da poštovanje ljudskih prava definiranih u Konvenciji i pripadajućim Protokolima ne zahtijeva dalje ispitivanje zahtjeva, Sud može zahtjev izbrisati s liste predmeta Suda u cijelosti ili djelomično, čak i ako podnositelj zahtjeva želi da se ispitivanje predmeta nastavi

tumačenjem koje su vlasti dale Konvenciji niti njihovom tvrdnjom da je sud povrijedio Konvenciju”. ESLJP je istaknuo da pojam podjele vlasti između izvršne i sudbene vlasti ima sve veću važnost u njegovoj sudskoj praksi, no u ovom predmetu Kasacijski sud se pozivao na opće načelo belgijskog domaćeg prava. Utvrđivanje točnog sadržaja ovog načela spadalo je stoga u polje slobodne procjene države. Smatrajući da se ne treba miješati u to pitanje domaćeg prava, ESLJP je samo uzeo u obzir stajalište koje je usvojio Kasacijski sud, a kako bi donio zaključke koji su u skladu s Konvencijom.

ESLJP je potvrdio da u odluci kojom je prihvatio jednostranu izjavu belgijske Vlade, nije ispitao prigovore podnositelja kako bi utvrdio jesu li dopušteni i osnovani, te o tome nije donio nikakvu odluku. U tom smislu, njegova odluka stoga nije imala kvalitetu *res judicata-e* ili obvezujući učinak tumačenja. Međutim, ESLJP je ispitao prirodu mjera sadržanih u jednostranoj izjavi, primjerenost naknade te zahtijeva li poštovanje ljudskih prava nastavak ispitivanja zahtjeva. Dakle, iako odluka ESLJP-a od 13. ožujka 2018. nije bila presuda kojom se utvrđuje povreda Konvencije, ESLJP je istaknuo da su u duhu zajedničke odgovornosti država i Suda za osiguravanje poštovanja prava sadržanih u Konvenciji, podnositelji zahtjeva imali pravo očekivati da će domaće vlasti, uključujući nacionalne sudove, izvršiti u dobroj vjeri bilo koju obvezu Vlade sadržanu u jednostranim izjavama i, *a fortiori*, u prijateljskim rješenjima. Ovo je očekivanje još snažnije kada je riječ o pravnim pitanjima o kojima u odnosu na konkretnu državu već postoji utvrđena sudska praksa ESLJP-a ili o drugim opće prihvaćenim načelima.

ESLJP je naglasio da kada utvrdi povredu Konvencije, on nije nadležan narediti ponovno otvaranje domaćih postupaka. Međutim, ako je pojedinac osuđen nakon postupka u kojem je povrijeđeno pravo na pošteno suđenje, ESLJP može naznačiti da ponovno suđenje ili ponovno otvaranje predmeta, ako je zatraženo, predstavlja u načelu prikladan način ispravljanja povrede. Bez obzira na to, posebne mjere, ako postoje, a koje se zahtijevaju od tužene države kako bi ispunila svoje obveze temeljem članka 46. Konvencije nužno ovise o posebnim okolnostima svakog pojedinog predmeta. Konkretno, nije na ESLJP-u naznačiti kako će se odvijati bilo koje novo suđenje. Tužena država je slobodna odabrati na koji će način ispuniti svoju obvezu da podnositelja zahtjeva, koliko god je to moguće, stavi u položaj u kojem bi on ili ona bili da nije došlo do povrede Konvencije, pod uvjetom da to bude u skladu sa zaključcima iznesenim u presudi ESLJP-a i u skladu s pravima obrane.

U ovom predmetu, u odluci od 13. ožujka 2018., ESLJP se pozvao na svoju sudska praksu o članku 46. Konvencije, prema kojem je ponovno otvaranje postupka pred domaćim sudovima najprikladnije, ako ne i jedino sredstvo osiguranja *restitutio in integrum* i ispravljanja povreda prava na pošteno suđenje. Također je primijetio da domaći zakon u načelu ne isključuje obnovu postupka u slučajevima kada je ESLJP brisao zahtjev sa svoje liste predmeta na temelju jednostrane izjave Vlade kojom priznaje povredu Konvencije. Budući da su podnositelji zahtjeva zatražili obnovu kaznenog postupka, Kasacijski sud bio je obavezan jednostranoj izjavi Vlade dati učinak u domaćem pravnom poretku, uzimajući u obzir odluku ESLJP-a kojom se ta izjava prihvaća. Ova zadaća domaćeg suda proizlazi iz podjele odgovornosti između nacionalnih vlasti i ESLJP-a u pogledu osiguranja prava i sloboda zajamčenih Konvencijom ili

njezinim protokolima, odnosno primarne odgovornosti nacionalnih vlasti da osiguraju prava i slobode zajamčene Konvencijom.

Međutim, Kasacijski sud je proveo ispitivanje prigovora podnositelja zahtjeva protiv njegove odluke od 1. lipnja 2016. kojom je odbacio reviziju te zaključio da ta odluka, u meritumu, nije bila suprotna Konvenciji niti da je dovela do povrede koja bi bila posljedica pogreške ili ozbiljnog nedostatka.

Učinak odbijanja Kasacijskog suda da dopusti obnovu postupka bio je taj da su Vladine obveze sadržane u jednostranoj izjavi ostale neučinkovite u domaćem pravnom poretku. Prema mišljenju ESLJP-a, to predstavljala „izvanredne okolnosti” zbog kojih je temeljem čl. 37. Konvencije odlučio 28. svibnja 2019. vratiti početne zahtjeve u kojima su podnositelji isticali povredu prava na pošteno suđenje, na svoju listu predmeta te ispitati osnovanost i dopuštenost prigovora podnositelja zahtjeva protiv presude Kasacijskog suda od 1. lipnja 2016.

Članak 6. stavak 1

ESLJP je odlučio ispitati prigovore podnositelja u svjetlu obrazloženja koje je Kasacijski sud dao u svojoj presudi od 7. studenoga 2018. ESLJP je prvo primijetio da je odvjetnik podnositelja zahtjeva imao u relevantno vrijeme potrebnu potvrdu da može podnositi revizije. Međutim, Kasacijski sud je smatrao da su podnositelji zahtjeva počinili proceduralnu pogrešku jer nisu uspjeli dokazati da njihov zastupnik raspolaže potrebnom potvrdom koja ga ovlašćuje na podnošenje revizije. ESLJP je posebice uzeo u obzir činjenicu da je na internatskoj stranici Kasacijskog suda objašnjeno da se popis odvjetnika koji posjeduju relevantnu potvrdu može vidjeti na odgovarajućim internetskim stranicama odvjetničkih komora, te je sadržavao izravnu poveznicu na te internetske stranice. Drugim riječima, sam je Kasacijski sud predvidio mogućnost da se jednostavnom pretragom na njegovoj internetskoj stranici utvrdi je li u konkretnom slučaju poštovano novouvedeno pravilo o zastupanju pred tim sudom.

Uzimajući u obzir posljedice odluke o odbačaju revizije za podnositelje zahtjeva odnosno činjenicu da zbog takve odluke Kasacijski sud nije ispitao u meritumu njihove revizije, ESLJP je smatrao da je takvim postupanjem Kasacijski sud poremetio potrebnu pravednu ravnotežu između, s jedne strane, legitimne brige da se osigura poštovanje formalnog postupka za podnošenje revizije i, s druge strane, prava na pristup sudu. Stoga je ESLJP smatrao da je Kasacijski sud postupao pretjerano formalistički kada je odbacio reviziju.

U onoj mjeri u kojoj su se podnositelji žalili na odbijanje zahtjeva za obnovu postupka, ESLJP je smatrao da iako se radilo o novim prigovorima, odvojenim od onih iznesenih u njihovim prvim zahtjevima, a s obzirom na odluku u vezi s početnim postupkom pred Kasacijskim sudom, nije potrebno ispitati dopuštenost ili osnovanost ovih prigovora.

Slijedom navedenog ESLJP je utvrdio povredu čl. 6. st. 1 Konvencije.

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud.

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.